

דף ה.

עין משפט א.

ה"מ סימן קנז פ"ה י

ט. אחד מהשותפין שהגביה הכולל יותר מד' אמות על חשבוננו, ובא חבירו ובנה כותל אחר כנגדו מחייבין אותו ליתן חלקו בהגבהת חבירו, שהרי נראה ממעשיו שהוא רוצה בהם וה"ה חקק ש' בראש הכולל שביניהם להניח קורות או שבנה על כותל זה קורה גדולה שהקורות נשענים עליה מחייבין אותו.

* וכן אם נהנה בבנינו של גובהו של כותל זה אע"פ שלא עשה שום היכר שניחא לו חייב ליתן לחבירו כפי מה שנהנה ה'.

עין משפט ב.

ה"מ סימן קנז פ"ה ה

ח ז. העידו עדים שעמדו השותפין בדין בענין בנית הכולל שבניהם, וציוו בית דין על האחד שיסייע בבנינו וסירב מלעשות ציווי בית דין, אם יאמר אח"כ פרעתי לך חלקי בכותל זה, אינו נאמן בשבועת היסת א' אלא בעדים שפרעו, או בראיה אחרת.

עין משפט ג.ד.

ה"מ סימן קנז פ"ה י

עיי' לעיל עין משפט א

ש. והוא שידוע שהוא בעצמו חקק דאל"כ יכול לומר שבעל הכולל שהגביהו תחילה חקקו כדי שלא תתקלקל חומתו לכשיפייסנו. סמ"ע ס"ק כ"ה.

ת. ולא כפי חצי הוצאות הכולל אם לא שעשה מעשה של גילוי דעת שרוצה לזכות בחצי כותל שמשלם חצי ההוצאות. נתיבות ס"ק כ"ה בחידושים.

א. אבל בלי עדים שסירב לעשות ציווי ב"ד נאמן שפרעו בשבועת היסת. ואין זה נגד חזקה של אין אדם פורע בתוך זמנו שי"ל דבכל שורה ושורה זמנו הוא, ולא דוקא אלא אפי' קודם השורה. סמ"ע ס"ק כ"א, אבל הש"ך בס"ק י"א כתב אפי' טוען שפרעו קודם בנין הכולל שאין לו מיגו נאמן בשבועת היסת שפרעו וכמו שכתב מר"ן השו"ע. ועיי' בנתיבות בחידושים ס"ק י"ט.

ודוקא שסירב בפני ב"ד מלעשות ציוויים אבל סירב לפני עדים יכול לומר אח"כ נמלכתי ופרעתי. כ"כ הש"ך בס"ק י"ב. והסמ"ע בסי' ע"ט ס"ק ל"ה פסק שבעינן ג"כ שבי"ד שמתוהו. והש"ך שם בס"ק ל"ו חלק עליו והביא ראיה מכאן שאין צריך גם שמתא.

עין משפט ה.

הו"מ סימן קנז סעיף יא

יא . בא זה שבנה הכותל גבוה יותר מד' אמות ותובע לחבירו שיפרע לו חלקו מפני שסמך בצידו ^ב וחבירו אומר נתתי אינו נאמן אלא חבירו נשבע בנקיטת חפיץ ^ג שלא נתן לו ונוטל, אא"כ הביא חבירו ראיה שנתן לו.

* אבל אם חבירו קבע ^ד לו בנין קבוע ולא רק סמך לכותל זה, נאמן לומר שנתן חלקו בהיסת.

דף ה :

עין משפט א.ב.

הו"מ סימן עה סעיף א

א . הקובע זמן לחבירו, ותבעו תוך הזמן, ואמר לו פרעתוך אינו נאמן ^ה. דחזקה אין אדם פורע תוך זמנו ^ו. וה"ה שלא יכול לומר לו מחלת ^ז

ב. כיון שדין זה אינו פשוט שיתחייב ליתן לו חלקו בתוספת הגובה בשביל שסמך כנגדו, ע"כ אינו נאמן שנתן משא"כ בעד הד' אמות שבסעיף ח' שדין פשוט שחייב ע"כ נאמן בהיסת שנתן. סמ"ע ס"ק ל'.

ג. אבל הטור בסעיף כ"ט חולק וס"ל שנוטל בלא שבועה, שכאן בחזקת שלא נתן עדיפה מחזקה דתוך זמנו. סמ"ע ס"ק ל"א. וכתב בפעמוני זהב דאפי' מת הנתבע הדין כן.

ד. משום שבזה חיובו פשוט, וה"ה אם קבע עליו סוכה דמצוה יותר מח' ימים או שחוברו בטיט הוי ג"כ כבנין קבוע דנאמן שנתן לו כבר. סמ"ע ס"ק ל"ב.

ה. מסקנת הגמ' בתרא ה' ע"ב וכריש לקיש. ונקט השו"ע תבעו תוך זמנו דאם תבעו אחר הזמן ואמר לו פרעתוך תוך זמנו, זו איבעיא דלא איפשטא, וכתב הרי"ף דבכה"ג חומרא לתובע וקולא לנתבע ואז הנתבע נשבע היסת.

ו. דוקא קבע לו זמן, שגילה דעתו הלוה שהוא צריך המעות עד שיכלה הזמן ע"כ ישנה חזקה זו, אבל בסתם הלוואה הגם שסתם הלוואה ל' יום אין חזקה זו וכמ"ש המחבר בסוף סימן זה. סמ"ע ס"ק א'.

ז. דוקא תבעו בכרי אבל אם אין טוען כרי לא מהני חזקה זו סמ"ע ס"ק ב'. וכתב הביאורים ס"ק א' דאפי' שניהם טוענים שמא לא מהני חזקה של תוך הזמן.

ח. דוקא בתובע עצמו בעינין טענת כרי, אבל ביורשיו התובעים דלא היה להם לדעת אפשר דלכו"ע אמרינן חזקה זו דאין אדם פורע תוך זמנו. נתיבות ס"ק א'. ובפעמוני זהב כתב דה"ה מלוה מגוי אמרינן חזקה זו, ונפ"מ בגוי שקיבל לדון בדיני ישראל או שמכר שטר חוב שיש לו על ישראל.

ט. מרדכי ריש בתרא. וד"מ אות א'. דמחילה טענה גרועה היא, ואינו נאמן רק במיגו דפרוע, וכאן הרי אינו נאמן שפרע, אורים ס"ק ב'.

ל.

ואפי' מיתומים^ה, שמת הלוח בתוך הזמן והניח יתומים קטנים נפרעים מהם בלא שבועה.

ב. חזקה זו שאין אדם פורע תוך זמנו הוא בהלואה שבשטר, או אפי' מלוה בע"פ והוא שיש עדים על ההלואה^ט, וקביעת הזמן, דאי לאו הכי^י נאמן בשבועת היסת כדבריו, במיגו שלא היו דברים מעולם. או לא קבעת לי זמן או כבר עבר הזמן ופרעתוך בזמנו.

ג. תבעו תוך זמנו ואמר לו פרעתוך, וחזר ותבעו אחר זמנו ואמר לו עכשיו פרעתוך הרי זה הוחזק כפרן^כ ואינו נאמן.

ד. י"א^ל דלא אמרינן חזקה זו שאין אדם פורע תוך זמנו אלא בהלואה,

ה. אם הוא מלוה בע"פ בעינן שהתקבלה עדות בפניו שהיתה ההלואה וקבע לו זמן, דאם לא נתקבלה עדיין רק אחרי שמת אביהם אין מקבלין עדות על הקטנים דהוה ליה עדות שלא בפני הבעל דין, אבל אם ההלואה בשטר מקיימין השטר אפי' שלא בפני בעל הדין ומהני גם אחרי מיתת אביהם. אורים ס"ק ד' בנתיבות ס"ק ד'.

ט. לאו דוקא על ההלואה אלא גם שהודה בפניהם או שנתברר שחייב לו. נתיבות ס"ק ה'.

י. ואם ישנו רק עד אחד על הזמן, והוא אומר פרעתוך תוך זמן זה, הו"ל מחוייב שבועה נגד העד ואינו יכול לישבע ומשלם, כ"כ הסמ"ע בסי' ע"ה בס"ק כ"ז. עיין ש"ך כאן ס"ק ו'.

כ. מרדכי ריש בתרא. סי' תמ"ט. והסמ"ע בס"ק ה' כתב דצ"ל כשאמר בהתחלה פרעתוך תוך זמנו, פסקו עליו שאינו נאמן לומר פרעתוך אפי' לאחר הזמן כי הוחזק כפרן, ועיין בסי' ע"ט.

ובזה יראה שמיושב מה שתמה הש"ך בס"ק ז' ונשאר בצ"ע על השו"ע דלמה הוחזק כפרן, והרי יכול לומר ודאי פרעתוך תוך הזמן כמו שטענתי קודם, אלא מאחר שלא הייתי נאמן הוכרחתי לפרעך פעם נוספת אחר הזמן. ולפי מה שכתב הסמ"ע הנ"ל דצ"ל פסקו עליו שאינו נאמן והוחזק כפרן אחרי אמירתו בתוך הזמן פרעתי, אינו נאמן יותר. אלא היה צריך להעמיד עדים בשעת הפרעון אם זה כדבריו.

או אפשר ליישב בדרך אחרת תמיהת הש"ך דאם כדבריו שפרע שוב בגלל שאינו נאמן, מדוע לא אמר בפירוש כך שפרעתוך פעם נוספת, אך זה דוחק והראשון עיקר. ועיין בנתיבות בחידושים ס"ק ו' מש"כ בזה.

ל. הגהות אשרי במציעא פ' השואל סי' ל"ב, ומהרי"ו סי' פ"ט והביא דעה זו הרמ"א. וכתב הש"ך בס"ק ח' שלכאורא הרא"ש בתשובה ריש כלל פ"ו והטור והמחבר לקמן בסי' ק"ח סעיף ד' חולקים ע"ז, וכתב הש"ך לחלק דשאני שם שחצי מלוה חצי פקדון וכיון שבחצי המלוה אינו נאמן לומר החזרתי, גם בחצי הפקדון אינו נאמן, משא"כ שכולו פקדון.

אבל במעות שהיו מופקדים ^מ בידו ועוסק בהם לצורך אחרים הוי כשאר פקדון, ויכול לומר שהחזירן תוך הזמן שקבעו.

א. ה. שכירות דינו כהלואה שאינה משתלמת אלא לבסוף ואינו נאמן לומר שפרע תוך הזמן.

ואם שכרו לכתוב לו ספר העשוי מכמה קונטרסים, כל קונטרס ^ב מיד זמנו הוא, וה"ה בכל מלאכה המתפרדת כיוצא בזה.

עין משפט ג. חו"מ סימן קח פעיף יז

ז. כב. אין נפרעים מנכסי יתומים אפי' שהם גדולים אלא בשבועה ^ב, ואם נפרע מהם שלא בשבועה מנדים אותו עד שישבע ^ג.

עין משפט ד.ה. חו"מ סימן עח פעיף א

עייך לעיל עין משפט א

מ. בפקדון בלאו הכי נאמן במיגו דנאנסו, רק שנפ"מ אם צריך שבועה חמורה, נתיבות ס"ק ז' בחידושים.

ובפרעון סחורה כתב בתשובת מהר"א ששון דלא אמרינן חזקה זו שאין אדם פורע תוך זמנו, וכתב עליו הש"ך בס"ק י' דצ"ע לדינא דמדברי הגהות אשרי בסוף פרק השואל לא משמע כן אלא דוקא בפקדון שאסור ליגע בו, אבל כשיש לו הנאה לא, וא"כ ה"ה בפרעון סחורה. והסכים עמו בנתיבות ס"ק ז'.

נ. דוקא קונטרס ולא כל דף ודף, מפני שהדף הראשון מודבק לדף האחרון שבקונטרס, סמ"ע ס"ק ח'.

וכתב בביאורים ס"ק ה' דמיירי שקצב לו סך על כל קונטרס זהוב, דהוי כל קונטרס מלאכה בפני עצמה, ועייך בש"ך ס"ק י"ב.

ס. מסקנת הגמ' בגיטין נ' ע"ב. ומה שנקט השו"ע בלשונו אפי' שהם גדולים דמצינו בסי' ק"י דלכתובת אשה גובין בשבועה אפי' מיתומים קטנים. וכך למי שלוח לצורך מזונות בסי' ק"ט. אבל בג' הדרכים שמוזכרים בסעיף א' בסימן זה גובין מהם אף בלא שבועה. אבל בשאר ענינים אין נזקקין להם כלל אפי' בשבועה. סמ"ע ס"ק נ"ב.

ע. רי"ו נתיב כ"ו ח"ג ונ"י בשם הרי"ף בפרק חזקת הבתים ל"ב ע"ב גבי עובדא דרבה בר שרשום.